

LIBRIS | We know
books
BIBLIA

sau

SFÂNȚA SCRIPTURĂ

VERSIUNE DIORTOSITĂ DUPĂ SEPTUAGINTA,
REDACTATĂ ȘI ADNOTATĂ DE

Mitropolitul BARTOLOMEU VALERIU ANANIA

Cuprinsul

<i>Precuvântare</i>	5
<i>Cuvânt lămuritor asupra Sfintei Scripturi</i>	7
<i>Îndreptar pentru folosirea aparatului ajutător de pe lângă textul biblic</i>	13
<i>Cărțile Sfintei Scripturi în ordinea Cuprinsului</i>	14
<i>Cărțile Sfintei Scripturi în ordinea alfabetică a siglelor</i>	15

VECHIUL TESTAMENT

<i>Introducere la Pentateuh</i>	19
Facerea (Întâia Carte a lui Moise)	22
Ieșirea (A Doua Carte a lui Moise)	79
Leviticul (A Treia Carte a lui Moise)	124
Numerele (A Patra Carte a lui Moise)	156
Deuteronomul (A Cincea Carte a lui Moise)	200
<i>Introducere la Cartea Iosua</i>	244
Cartea lui Iosua	246
<i>Introducere la Cartea Judecătorilor</i>	272
Cartea Judecătorilor	273
<i>Introducere la Cartea Rut</i>	301
Cartea Rut	302
<i>Introducere la Cărțile Regilor</i>	307
Cartea Întâi a Regilor	310
Cartea A Doua a Regilor	346
Cartea A Treia a Regilor	376
Cartea A Patra a Regilor	414
<i>Introducere la Cărțile Paralipomena</i>	449
Cartea Întâi Paralipomena	451
Cartea A Doua Paralipomena	479
<i>Introducere la Cărțile Ezdra și Neemia</i>	513
Cartea lui Ezdra	514
Cartea lui Neemia (A Doua Carte a lui Ezdra)	524
<i>Introducere la Cartea Esterei</i>	539
Estera	540
<i>Introducere la Iov</i>	552
Iov	555
<i>Introducere la Psalmi</i>	614
Psalmii	620
<i>Introducere la Proverbele lui Solomon</i>	787
Proverbele lui Solomon	788

<i>Introducere la Ecclesiast</i>	848
<i>Ecclesiastul</i>	849
<i>Introducere la Cântarea Cântărilor</i>	868
<i>Cântarea Cântărilor</i>	872
<i>Introducere la Cartea Profetului Isaia</i>	885
<i>Isaia</i>	889
<i>Introducere la Cartea Profetului Ieremia</i>	966
<i>Ieremia</i>	969
<i>Introducere la Plângerile lui Ieremia</i>	1035
<i>Plângerile lui Ieremia</i>	1036
<i>Introducere la Cartea Profetului Iezechie</i>	1045
<i>Iezechie</i>	1047
<i>Introducere la Cartea Profetului Daniel</i>	1103
<i>Daniel</i>	1106
<i>Introducere la Cartea Profetului Osea</i>	1126
<i>Osea</i>	1127
<i>Introducere la Cartea Profetului Amos</i>	1139
<i>Amos</i>	1140
<i>Introducere la Cartea Profetului Miheia</i>	1151
<i>Miheia</i>	1152
<i>Introducere la Cartea Profetului Ioil</i>	1160
<i>Ioil</i>	1161
<i>Introducere la Cartea Profetului Avdia</i>	1166
<i>Avdia</i>	1167
<i>Introducere la Cartea Profetului Iona</i>	1169
<i>Iona</i>	1170
<i>Introducere la Cartea Profetului Naum</i>	1173
<i>Naum</i>	1174
<i>Introducere la Cartea Profetului Avacum</i>	1178
<i>Avacum</i>	1179
<i>Introducere la Cartea Profetului Sofonie</i>	1183
<i>Sofonie</i>	1184
<i>Introducere la Cartea Profetului Agheu</i>	1188
<i>Agheu</i>	1189
<i>Introducere la Cartea Profetului Zaharia</i>	1191
<i>Zaharia</i>	1192
<i>Introducere la Cartea Profetului Maleahi</i>	1204
<i>Maleahi</i>	1205
<i>Introducere la Cărțile necanonice</i>	1209
<i>Cartea lui Tobit</i>	1212
<i>Cartea Iuditei</i>	1226
<i>Cartea lui Baruh</i>	1242
<i>Epistola lui Ieremia</i>	1248
<i>Cântarea celor trei tineri</i>	1251
<i>Cartea A Treia a lui Ezdra</i>	1254
<i>Cartea Înțelepciunii lui Solomon</i>	1268
<i>Cartea Înțelepciunii lui Isus, fiul lui Sirah (Ecclesiasticul)</i>	1298
<i>Istoria Susanei</i>	1382

Bel și balaurul	1385
Cartea Întâi a Macabeilor	1387
Cartea A Doua a Macabeilor	1419
Cartea A Treia a Macabeilor	1444
Rugăciunea regelui Manase	1455

NOUL TESTAMENT

<i>Introducere la Evanghelia după Matei</i>	1459
Sfânta Evanghelie după Matei	1461
<i>Introducere la Evanghelia după Marcu</i>	1496
Sfânta Evanghelie după Marcu	1497
<i>Introducere la Evanghelia după Luca</i>	1518
Sfânta Evanghelie după Luca	1519
<i>Introducere la Evanghelia după Ioan</i>	1555
Sfânta Evanghelie după Ioan	1556
<i>Introducere la Faptele Apostolilor</i>	1583
Faptele Sfinților Apostoli	1585
<i>Introducere la Epistola către Romani</i>	1621
Epistola Sfântului Apostol Pavel către Romani	1623
<i>Introducere la Epistola Întâi către Corinteni</i>	1639
Epistola Sfântului Apostol Pavel Întâia către Corinteni	1640
<i>Introducere la Epistola A Doua către Corinteni</i>	1656
Epistola Sfântului Apostol Pavel A Doua către Corinteni	1657
<i>Introducere la Epistola către Galateni</i>	1668
Epistola Sfântului Apostol Pavel către Galateni	1669
<i>Introducere la Epistola către Efeseni</i>	1675
Epistola Sfântului Apostol Pavel către Efeseni	1676
<i>Introducere la Epistola către Filipeni</i>	1682
Epistola Sfântului Apostol Pavel către Filipeni	1683
<i>Introducere la Epistola către Coloseni</i>	1687
Epistola Sfântului Apostol Pavel către Coloseni	1688
<i>Introducere la Epistola Întâi către Tesaloniceni</i>	1692
Epistola Sfântului Apostol Pavel Întâia către Tesaloniceni	1693
<i>Introducere la Epistola A Doua către Tesaloniceni</i>	1697
Epistola Sfântului Apostol Pavel A Doua către Tesaloniceni	1698
<i>Introducere la epistolele pastorale</i>	1701
Epistola Sfântului Apostol Pavel Întâia către Timotei	1702
Epistola Sfântului Apostol Pavel A Doua către Timotei	1707
Epistola Sfântului Apostol Pavel către Tit	1711
<i>Introducere la Epistola către Filimon</i>	1713
Epistola Sfântului Apostol Pavel către Filimon	1714
<i>Introducere la Epistola către Evrei</i>	1716
Epistola Sfântului Apostol Pavel către Evrei	1718
<i>Introducere la epistolele sobornicești</i>	1730
Epistola Sobornicească a Sfântului Apostol Iacob	1732

Epistola Sobornicească Întâia a Sfântului Apostol Petru	1736
Epistola Sobornicească A Doua a Sfântului Apostol Petru	1741
Epistola Sobornicească Întâia a Sfântului Apostol Ioan	1744
Epistola Sobornicească A Doua a Sfântului Apostol Ioan	1748
Epistola Sobornicească A Treia a Sfântului Apostol Ioan	1749
Epistola Sobornicească a Sfântului Apostol Iuda	1750
<i>Introducere la Apocalipsa Sfântului Ioan</i>	1752
Apocalipsa Sfântului Ioan Teologul	1754
<i>Concordanță biblică</i>	1775
<i>Leționar</i>	1825
<i>Unități de măsură și monede menționate în Sfânta Scriptură</i>	1833
<i>Notă asupra ediției</i>	1834

FACEREA

ÎNTÂIA CARTE A LUI MOISE

CAPITOLUL 1

Facerea lumii și a omului.

¹ Întru'nceput^a a făcut^b Dumnezeu cerul și pământul^c.

² Dar pământul era nedeslușit și ne'mplinit^d; și întuneric era deasupra genunii; și Duhul lui Dumnezeu^e Se purta pe deasupra apelor.

³ Și a zis^f Dumnezeu: „Să fie lumină!”^g Și a fost lumină.^h ⁴ Și a văzut Dumnezeu lumina că e frumoasă^h; și a despărțit Dumnezeu lumina de întuneric.⁵ Și Dumnezeu a numit lumina „ziua”, iar întunericul l-a numit „noapte”. Și a fost seară și a fost dimineață: ziua întâiⁱ.

⁶ Și a zis Dumnezeu: „Să fie o tărie^j prin mijlocul apelor și să despartă apele de ape!” Și a fost așa: ⁷ Dumnezeu a făcut tăria și a despărțit Dumnezeu apele cele de sub tărie de apele cele de deasupra tăriei.⁸ Și Dumnezeu a numit tăria

„cer”. Și a văzut Dumnezeu că este bine. Și a fost seară și a fost dimineață: ziua a doua.

⁹ Și a zis Dumnezeu: „Apele de sub cer să se adune într'o singură adunare și să se arate uscatul!” Și a fost așa: apele de sub cer s'au adunat în adunările lor și s'a arătat uscatul.¹⁰ Și Dumnezeu a numit uscatul „pământ”, iar adunările apelor le-a numit „mări”. Și a văzut Dumnezeu că este bine.

¹¹ Și a zis Dumnezeu: „Pământul să odrăslească verdeață: iarbă purtătoare de sămânță, după felul și asemănarea ei, și pom roditor^k care după felu-i să dea rod cu sămânță'n sine pe pământ!” Și a fost așa: ¹² Pământul a odrăslit verdeață: iarbă purtătoare de sămânță după felul și asemănarea ei, și pom roditor care după felu-i să dea rod cu sămânță'n sine pe pământ. Și a văzut Dumnezeu că este bine.¹³ Și a fost seară și a fost dimineață: ziua a treia.

a) În interiorul dimensiunii nemărginite și atemporale a lui Dumnezeu, atunci când El, prin propria Sa voință și putere, a hotărât ca lumea să aibă un început. „Întru'nceput” (**en arhé**) sugerează că Dumnezeu transcende începutul, că El este anterior oricărei mișcări. **Arhé** însă înseamnă nu numai început, ci și principiu (tradus în Vulgata prin **principium**), adică concepție, regulă, normă, punct de vedere. Textul preconizează ideea Înțelepciunii creatoare (Pr 8, 22-31), a Logosului (Cuvântului) creator (In 1, 1-3).

b) Grecesul **poïeo** = „a face”, îl traduce pe ebraicul **bara**, un verb care în VT este întotdeauna folosit pentru a exprima acțiunea creatoare a lui Dumnezeu. Vulgata (și unele versiuni moderne) îl traduc prin „a crea”, echivalentul românesc al lui „a face”. Verbul e mult mai explicit în 2 Mac 7, 28: Dumnezeu a făcut totul din nimic (ceea ce exclude prezumția unei materii preexistente). Românescul „a face” înseamnă nu numai a crea (din nimic), ci și a crea în mod organizat, potrivit unui plan, în etape prestabilite și cu o finalitate clară.

c) Prin „cerul și pământul” (ebraism) se înțelege rezultatul creației, cosmosul ordonat, „existența întregului univers” (Sf. Vasile cel Mare). Alți Sfinți Părinți înțeleg lumea îngerească și cea materială.

d) Nedeslușit: invizibil sau de-abia vizibil, ca prin abur. Ne'mplinit: ne'ntocmit pe de-a'ntregul; pustiu; gol; deșert, fără viață. Ebraicul **tohú-bohú** sugerează ideea de haos, materie informă, creată din nimic, dar încă neorganizată, nedeslușită.

e) În limba greacă, același cuvânt, **pneuma**, înseamnă și „vânt”, și „duh”. Așadar, mișcarea aerului care va face posibilă ivirea pământului; Duhul dătător de viață al lui Dumnezeu.

f) Rostirea lui Dumnezeu: actul prin care voința Sa devine faptă; participarea cuvântului (Cuvântului) la actul creației; (vezi In 1, 1 și note).

g) Activarea luminii necreate a lui Dumnezeu. Cel ce El Însuși este lumină, așa cum lumină este și Cuvântul Său (Logosul) întrupat, Iisus Hristos (In 1, 9; 8, 12; 9, 5; 12, 46), vizibilă în momentul schimbării Sale la față (Mt 17, 2; Mc 9, 3; Lc 9, 29). Așadar, nu e vorba de lumina naturală (astrele vor fi create de abia în ziua a patra – vezi versetele 14-19), ci de acea lumină pe care o vor experia mai târziu isihaiștii și pe care teologia răsăriteană o va cunoaște deosebi prin scrierile Sfântului Grigorie Palama.

h) Ca adjectiv, **kalós** înseamnă „frumos” (vv. 4 și 31); ca adverb, înseamnă „bine” (vv. 8, 10, 12, 18, 21 și 25). „Lumina frumoasă” e opțiunea exegetică a Sfântului Vasile cel Mare. „Frumos” și „bine”, laolaltă, induc ideea de „armonie”.

i) La Evrei, ziua de 24 de ore începea și se termina la apusul soarelui. Este și ziua liturgică în cultul creștin.

j) Firmament; cuvântul original sugerează o boltă cu circumferința pe orizont.

k) „Iarbă”, „pom”: singular generic, care cuprinde'n sine specia sau regnul.

¹⁴ Și a zis Dumnezeu: „Să fie 'ntru tăria cerului luminători care să lumineze pământul”, să despartă ziua de noapte și să fie ei spre semne^b și spre anotimpuri și spre zile și spre ani, ¹⁵ și să fie ei întru tăria cerului luminători să lumineze pământul!” Și a fost așa: ¹⁶ Dumnezeu i-a făcut pe cei doi luminători mari: luminătorul cel mai mare spre stăpânirea zilei și luminătorul cel mai mic spre stăpânirea nopții, și stelele. ¹⁷ Și le-a pus Dumnezeu întru tăria cerului, ca să lumineze pământul, ¹⁸ să stăpânească ziua și noaptea și să despartă lumina de întuneric. Și a văzut Dumnezeu că este bine. ¹⁹ Și a fost seară și a fost dimineață: ziua a patra.

²⁰ Și a zis Dumnezeu: „Puiască apele puiță de ființe vii^c; și păsări să zboare peste pământ în largul tăriei cerului!” Și a fost așa: ²¹ A făcut Dumnezeu înotătoarele cele mari^d și toate ființele vii care mișună, și pe care apele le puiesc^e după felul lor, și toate păsările înaripate după felul lor. Și a văzut Dumnezeu că este bine. ²² Și le-a binecuvântat Dumnezeu și le-a zis: „Creșteți și înmulțiți-vă și umpleți apele mărilor!; și păsările să se înmulțească pe pământ!” ²³ Și a fost seară și a fost dimineață: ziua a cincea.

²⁴ Și a zis Dumnezeu: „Să scoată pământul ființe vii după felul lor: dobitoace, târătoare și fiare sălbătice după felul lor”. Și a fost așa: ²⁵ A făcut Dumnezeu fiarele sălbătice după felul lor, și dobitoacele după felul lor, și toate târătoarele pământului după felul lor. Și a văzut Dumnezeu că este bine.

²⁶ Și a zis Dumnezeu: „Să facem om după chipul și asemănarea Noastră”, ca să stăpânească

peste peștii mării și peste păsările cerului și peste dobitoace și peste tot pământul și peste toate vietățile ce se târăsc pe pământ!”

²⁷ Și l-a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său; după chipul lui Dumnezeu l-a făcut; bărbat și femeie i-a făcut.

²⁸ Și Dumnezeu i-a binecuvântat, zicând: „Creșteți^f și înmulțiți-vă și umpleți pământul și supuneți-l!; și stăpâniți peste peștii mării, peste păsările cerului, peste toate dobitoacele și peste tot pământul, peste toate vietățile ce se târăsc pe pământ!” ²⁹ Și a zis Dumnezeu: „Iată, vă dau vouă toată iarba dătătoare de sămânță pe fața ntregului pământ, și tot pomul purtător de rod cu sămânță de pom într'nsul; acestea vă vor fi vouă spre hrană. ³⁰ Și tuturor fiarelor pământului și tuturor păsărilor cerului și tuturor vietăților ce se târăsc pe pământ, și care au în ele suflare de viață [le dau] toată iarba verde spre hrană”. Și a fost așa. ³¹ Și a văzut Dumnezeu toate câte făcuse: și iată că erau foarte frumoase. Și a fost seară și a fost dimineață: ziua a șasea.

CAPITOLUL 2

Ziua odihnei Domnului. Omul în mijlocul lumii și al raiului. Întâia familie.

¹ Așa s'au împlinit cerul și pământul și toată podoaba lor^h. ² Și'n ziua a șasea Și-a împlinitⁱ Dumnezeu lucrarea pe care o făcuse; iar în ziua a șaptea S'a odihnit de toate lucrurile Sale pe care le făcuse. ³ Și a binecuvântat Dumnezeu ziua a șaptea și a sfințit-o, pentru că în ea S'a odihnit El

a) Sintagma „care să lumineze pământul” (literal: „spre luminare pe pământ”) se află numai în Septuaginta.

b) „spre semne” pare a avea o semnificație astrologică. Corelează cu „semele” astrelor (Is 7, 11), care vor preceda sfârșitul lumii (Mt 24, 3, 29). Următoarele finalități se referă la fixarea calendarului.

c) Ideea generală: ființe din speciile inferioare (moluște, reptile), care se înmulțesc cu mare repeziție. Oricum, viața apare mai întâi în apă, apoi se extinde în aer și pe uscat.

d) Literal: chiții cei mari. Ideea exactă: monștrii marini; uriașe reptile sau mamifere acvatice.

e) Metonimie: expresia nu înseamnă că apele erau înzestrate cu facultatea de a produce ființe vii, ci că ele erau mediu în care se exercita puterea creatoare a lui Dumnezeu.

f) Acesta nu este un plural al maiestății, ci un plural gramatical autentic; Sfinții Părinți văd în el prima revelație scripturistică asupra persoanelor Sfintei Treimi.

g) În original, acest verb sugerează, deopotrivă, facultatea

de a spori în talie, în forță, în putere, în număr, și pe aceea de a deveni fecund, rodnic, apt pentru înmulțire. E motivul pentru care unii traducători români (Radu, Galaction, Nicodim) preferă sintagma „Fiți rodnici (roditori)!”; în consonanță cu versiunile occidentale, spre deosebire de cei mai vechi ai noștri, care rețin sensul primar al cuvântului (verbul e același ca în v. 22).

h) În Textul Ebraic: „și toată ostirea lor”, cu înțelesul de totalitate a ființelor care populează cerul și pământul. Vulgata păstrează nuanța din Septuaginta: **et omnis ornatus eorum** (și toată podoaba lor), traducându-l astfel pe grecescul **kósmos**, al cărui înțeles mai complet ar fi: cu toată armonia (ordinea, frumusețea, perfecțiunea) lor.

i) Verbul **synteléō** (folosit și în versetul precedent) înseamnă a împlini (a rotunji, a desăvârși), dar nu singur, ci în cooperare (**teléō** precedat de **syn**), nuanță care cuprinde ideea embrionară (ca și în 1, 26) a unui Dumnezeu treimic, sau cel puțin pe aceea a participării Cuvântului la actul creației (In 1, 1-3).

de toate lucrurile Sale, cele pe care Dumnezeu le-a izvodit făcându-le^a.

⁴ a Aceasta-i cartea facerii cerului și a pământului, de la facerea lor^b.

^b În ziua când Domnul Dumnezeu a făcut cerul și pământul, ⁵ pe pământ încă nu era nici un copăcel, și nici o buruiană încă nu odrăslise, pentru că Domnul Dumnezeu nu trimisese încă ploaie pe pământ și încă nu era om ca să lucreze pământul; ⁶ ci numai abur ieșea din pământ și umeza toată fața pământului. ⁷ Și Domnul Dumnezeu l-a zidit pe om din țărână luată din pământ^c, și a suflat asupra lui suflare de viață și s'a făcut omul întru suflet viu.^d

⁸ Și Domnul Dumnezeu a sădit un răi^e în Eden, spre răsărit, și l-a pus acolo pe omul pe care-l zidise. ⁹ Și Domnul Dumnezeu a făcut să răsară din pământ tot soiul de pomi plăcuți la vedere și buni la mâncare, precum și pomul vieții⁸ în mijlocul raiului și pomul cunoștinței binelui și răului^h. ¹⁰ Și din Eden ieșea un râu care uda raiul, iar de acolo se împărțea în patru brațe. ¹¹ Numele unuia era Fison; acesta înconjoară toată țara Havila, în care se află aur, ¹² iar aurul din țara aceea este bun; tot acolo se găsește bdeliu și piatra de onix. ¹³ Numele râului al doilea este Gihon. Acesta înconjoară tot ținutul Etiopiei. ¹⁴ Și râul al treilea este Tigru; acesta curge prin fața Asiriei; iar râul al patrulea este Eufratul. ¹⁵ Și Domnul

Dumnezeu l-a luat pe omul pe care-l zidise și l-a pus în rai ca să-l lucreze și să-l păzească. ¹⁶ Și Domnul Dumnezeu i-a dat lui Adam poruncă și i-a zis: „Din toți pomii raiului poți să mănânci, ¹⁷ dar din pomul cunoștinței binelui și răului să nu mănânci, căci în ziua în care vei mânca din el, cu moarte vei muri!”ⁱ

¹⁸ Și a zis Domnul Dumnezeu: „Nu este bine să fie omul singur; să-i facem ajutor pe potrivă lui”^j. ¹⁹ Și din pământ a mai zidit Domnul Dumnezeu toate fiarele câmpului și toate păsările cerului^k și le-a adus la Adam ca să vadă cum le va numi; și oricum va numi Adam toată ființa vie, ea așa se va numi. ²⁰ Și a pus Adam nume tuturor dobitoacelor și tuturor păsărilor cerului și tuturor fiarelor câmpului; dar pentru Adam nu s'a găsit ajutor pe potrivă lui. ²¹ Atunci Domnul Dumnezeu a adus asupra lui Adam un somn adânc, și el a adormit; și a luat una din coastele lui și locul ei l-a plinit cu carne. ²² Iar coasta pe care Domnul Dumnezeu o luase din Adam a prefăcut-o^l în femeie și a adus-o la Adam. ²³ Și a zis Adam: „De data aceasta iată os din oasele mele și carne din carnea mea!; ea se va numi femeie, pentru că a fost luată din bărbatul ei”^m. ²⁴ De aceea va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi de femeia sa și cei doi vor fi un trup.

²⁵ Adam și femeia lui erau amândoi goi și nu se rușinau.

a) „A izvodit” îl traduce pe grecescul **árho** = „a face (ceva) primul”; „a face (ceva) pentru prima oară”; „a începe”; prin extensie: „a crea” (ca act pur, fără o altă determinare, spre deosebire de „a face”, care presupune o creație elaborată – uneori în trepte –, potrivit unui plan). Ultima propoziție are o funcție apozitională, ea explicând cum a făcut Dumnezeu lumea: creând-o din nimic, de vreme ce „a face” (a crea efectiv) devine simultan cu „a izvodit” (a crea în imaginație modelul arhetipal). Prin această nuanță, textul de față îl anticipează cu mult pe cel din 2 Mac 7, 28.

b) Aici se încheie primul referat biblic asupra creației; de aici începe cel de al doilea, al cărui centru este omul. Pentru a marca hotarul dintre ele, versiunea de față a adoptat felul în care o seamă de versiuni occidentale împart versetul în a și b.

c) În ebraică: **adām** = om; **adāmā** = pământ. Aceste două substantive comune îi vor da primului om numele său propriu: Adam.

d) T. M.: „și s'a făcut omul ființă vie”. „S'a făcut”: a devenit; a trecut în alt mod de existență. În LXX: „și s'a făcut omul întru suflet viu” (**eis psychin zoosān**), care poate fi tradus și: „întru suflet care trăiește”, adică nemuritor. Sufletul omului (altceva decât „viața”) s'a născut din suflarea lui Dumnezeu și l-a învăluit (l-a îmbrăcat) pe om odată cu aceasta, dar și cu tendința de a fi „absorbit”: particula **eis** înseamnă și „întru” (înăluntru) și „spre” (direcție, scop). În 1 Par 12, 18 se spune că Duhul

„l-a îmbrăcat” pe Amasai, care a rostit o profeție: tot astfel pe Ghedeon (Jd 6, 34). Acest **endōyō** înseamnă „a îmbrăca”, cu sensul de a lua complet în stăpânire; „a se îmbrăca” = a intra în posesia cuiva sau a ceva. În acest sens duhovnicesc îl va folosi Pavel în Rm 13, 14; „...îmbrăcați-vă în Domnul Iisus Hristos”, în Ga 3, 27; „...în Hristos v'ati îmbrăcat” și în Col 3, 12; „...îmbrăcați-vă cu simțăminte de îndurare, de bunătate...”. Așadar, omul nu e o simplă „ființă vie”, asemenea tuturor celorlalte, ci trup cu suflet viu, aparținând celor două lumi, materială și spirituală. Având un caracter antinomic (în același timp exterior și interior trupului), el este – ontologic – apt și pentru experiențele mistice (extaz și extaz).

e) În ebraică: **gan** = grădină. Septuaginta îl preferă pe **parádeisos** = paradis, rai, spre a-i sublinia caracterul cu totul special.

f) Eden: imposibil de localizat geografic, dar cu semnificația de „bucurie”, „desfătare”.

g) Pomul vieții, simbol al nemuririi.

h) Vezi versetul 17.

i) Expresia semnifică moartea inevitabilă și totală.

j) „Pe potrivă lui”: ca și cum el ar sta față în față cu propria sa imagine.

k) Indiferent de ordinea creării lor (comp. cu 1, 20-27), toate viețuitoarele au fost făcute pentru om.

l) Literal: a zidit-o (a folosit-o ca materie pentru o construcție elaborată).

¹ Șarpele însă era cel mai viclean dintre toate fiarele de pe pământ, pe care le făcuse Domnul Dumnezeu. Și a zis șarpele către femeie: „Dumnezeu, a zis el oare: Să nu mâncați roade din tot pomul care este în rai?...”^a ² Iar femeia a zis către șarpe: „Noi putem mânca din roada pomilor raiului, ³ dar din roada pomului care este în mijlocul raiului, ne-a zis Dumnezeu: „Din el să nu mâncați și nici să vă atingeți de el, ca să nu muriți!”^b ⁴ Atunci șarpele a zis către femeie: „Nu, nu veți muri; ⁵ dar Dumnezeu știe că'n ziua'n care veți mânca din el vi se vor deschide ochii și veți fi ca niște Dumnezei, cunoscând binele și răul”. ⁶ Și femeia a văzut^c că pomul e bun de mâncat și că plăcut le este ochilor la vedere și că e de dorit spre câștigarea priceperii^d. Și a luat din roada lui și a mâncat; și i-a dat și bărbatului său, care era cu ea, și el a mâncat. ⁷ Atunci amândurora li s'au deschis ochii și au cunoscut că erau goi; și au cusut frunze de smochin și și-au făcut șorturi.

⁸ Și au auzit glasul Domnului Dumnezeu purtându-se prin rai în boarea amurgului; și de la fața Domnului Dumnezeu s'au ascuns Adam și femeia sa printre pomii raiului. ⁹ Și Domnul Dumnezeu l-a chemat pe Adam și i-a zis: „Adame, unde ești?” ¹⁰ Acesta a zis: „Glasul Tău l-am auzit purtându-se prin rai și m'am temut, pentru că sunt gol, și m'am ascuns”. ¹¹ Și i-a zis Dumnezeu: „Cine ți-a spus ție că ești gol? Nu cumva ai mâncat din pomul din care Eu ți-am poruncit să nu mănânci?”¹² Adam

a zis: „Femeia pe care mi-ai dat-o să fie cu mine, ea mi-a dat din pom, și eu am mâncat”. ¹³ Și a zis Domnul Dumnezeu către femeie: „Cum de-ai făcut una ca asta?” Iar femeia a zis: „Șarpele m'a amăgit, iar eu am mâncat”.

¹⁴ Și a zis Domnul Dumnezeu către șarpe: „Pentru că ai făcut aceasta, blestemat să fii între toate dobitoacele și între toate fiarele pământului; pe pântecele tău să te târăști și pământul să mănânce în toate zilele vieții tale!

¹⁵ Dușmănie voi pune între tine și femeie, între seminția ta și seminția ei; Acela îți va ținti ție capul, iar tu îi vei ținti Lui călcâiul”^e.

¹⁶ Iar femeii i-a zis: „Îți voi spori, înmulțindu-le, durerile și geamătul; în dureri vei naște copii; atrasă vei fi către bărbatul tău și el te va stăpâni”.

¹⁷ Iar lui Adam i-a zis: „Pentru că ai ascultat de vorba femeii tale și ai mâncat din pomul din care ți-am poruncit: Să nu mănânci!, blestemat va fi pământul din pricina ta. În dureri te vei hrăni din el în toate zilele vieții tale!

¹⁸ Spini și pălămidă îți va rodi, și tu cu iarba câmpului te vei hrăni.

¹⁹ Întru sudoarea feței tale îți vei mânca pâinea, până te vei întoarce în pământul din care ești luat; căci pământ ești și în pământ te vei întoarce!”

²⁰ Și Adam i-a pus femeii sale numele Eva^f, pentru că ea este mama tuturor celor vii. ²¹ Și Domnul Dumnezeu le-a făcut lui Adam și femeii sale îmbrăcăminte de piele și i-a îmbrăcat. ²² Și a zis Domnul Dumnezeu: „Jată, Adam a devenit ca unul din Noi, cunoscând binele și răul. Și acum, ca nu cumva să-și întindă el mâna și să ia roade din pomul vieții, să mănânce și să trăiască în veci...”, ²³ Domnul Dumnezeu l-a scos din raiul Edenului, ca să lucreze pământul din care fusese

a) Frază lăsată intenționat în suspensie spre a fi corectată de femeia însăși, implicând-o astfel în faptă responsabilă: Eva cunoștea porunca nu direct de la Dumnezeu, ci prin soțul ei!

b) Cu înțelesul: altfel, veți muri.

c) În sensul: a socotit, a chibzuit, dar numai prin faptul că i-a dat crezare șarpelui, fără vreo altă probă.

d) Cuvântul *katanóe* e foarte bogat în sensuri: a pricepe, a înțelege, a remarca, a-și da seama, a observa, a medita, a reflecta, a discerne, a vedea cu claritate, a fi conștient de sine. De aici, și marea putere de seducție a ispitei.

e) Lupta dintre om (specia generată de Eva) și diavol (al cărui simbol este șarpele – vezi Ap 20, 20). Textul grecesc folosește verbul *teréo* = a pândi, a urmări, a se ține după, a supraveghea – ceea ce ar sugera o luptă infinită și nedecisă, spre deosebire de Textul Ebraic care e mai concludent. În

schimb, Septuaginta începe fraza prin pronumele personal masculin *autós* = El (sau Acela), implicându-l și în segmentul al doilea (*autoú* = al Lui), ceea ce face din acest verset un text profetic, referitor la Mesia, descendent trupesc al Evei și Fiul Mariei (Eva cea nouă). În paralel, Vulgata începe fraza prin pronumele personal feminin *ipsa* (ea), interpretat de exegeți ca referindu-se la Fecioara Maria. Fie că versetul are o dimensiune hristologică (Septuaginta), fie una mariologică (Vulgata), tradiția exegetică a Bisericii l-a supranumit **Protoevanghelia**, întâia deschidere a speranței pentru mântuirea celui căzut.

f) Eva, transcrierea ebraicului *Hawwā* = Viată. În Septuaginta, literal: „... numele Viată” (Zoé). Numele propriu Eva apare pentru prima oară în 4, 1.

luat.²⁴ Și l-a izgonit pe Adam și l-a așezat în fața raiului Edenului; și heruvimi a pus, și sabia de pară rotitoare să păzească drumul către pomul vieții.

CAPITOLUL 4

Cain și Abel; urmașii lor.

¹ Iar Adam a cunoscut-o pe Eva, femeia sa; și ea, zămislind, l-a născut pe Cain și a zis: „Am dobândit om de la Dumnezeu”.² Și l-a mai născut pe fratele său, Abel. Abel era păstor de oi, iar Cain, lucrător de pământ.

³ Și a fost că, după un timp, Cain a adus din roadele pământului jertfă lui Dumnezeu. ⁴ Și a adus și Abel din cele întâi-născute ale oilor sale și din grăsimea lor. Și Domnul a căutat spre Abel și spre darurile lui, ⁵ dar spre Cain și spre darurile lui n'a căutat. Și s'a umplut Cain de mânie și fața-i era posomorâtă. ⁶ Și Domnul Dumnezeu i-a zis lui Cain: „De ce te-ai mâniat și de ce-ți este fața posomorâtă? ⁷ Dacă tu faci bine, nu vei fi oare bine primit?”^b Dar de nu faci bine, păcatul stă pitit la ușă: pe tine te pofteste, dar tu cată să-i fii stăpân!”⁸ Și Cain a zis către Abel, fratele său: „Să ieșim la câmp!” Și a fost că'n timp ce erau ei pe câmp, Cain s'a aruncat asupra lui Abel, fratele său, și l-a omorât.

⁹ Și a zis Domnul Dumnezeu către Cain: „Unde este Abel, fratele tău?” Iar el a zis: „Nu știu; nu cumva sunt eu paznicul fratelui meu?”¹⁰ Și a zis Domnul: „Ce-ai făcut? Glasul sângelui fratelui tău strigă spre Mine din pământ. ¹¹ Și acum, blestemat să fii de pământul ce și-a deschis gura ca să primească din mâna ta sângele fratelui tău. ¹² Când vei munci pământul, el nu-ți va mai da puterea lui; rătăcitor vei fi și fugar pe pământ!”¹³ Și a zis Cain către Domnul Dumnezeu: „Pedeapsa mea e mai mare decât aș putea eu să duc. ¹⁴ Dacă Tu mă izgonești astăzi de la fața

pământului, și de la fața Ta voi fi ascuns; rătăcitor voi fi eu și fugar pe pământ, și va fi că oricine mă va întâlni, mă va ucide”^c. ¹⁵ Și i-a zis Domnul Dumnezeu: „Nu așa, ci oricine-l va ucide pe Cain, înșeptită răzbunare va cădea asupra-i”. Și Domnul Dumnezeu i-a pus lui Cain un semn, ca tot cel care-l va întâlni să nu-l omoare. ¹⁶ Și s'a dus^d Cain de la fața lui Dumnezeu și a locuit în ținutul Nod^e, la răsărit de Eden.

¹⁷ Și Cain a cunoscut-o pe femeia sa; și ea, zămislind, l-a născut pe Enoh; și a zidit o cetate și a numit cetatea după numele fiului său, Enoh. ¹⁸ Iar lui Enoh i s'a născut Irad^f; lui Irad i s'a născut Maleleil; lui Maleleil i s'a născut Matusal, iar lui Matusal i s'a născut Lameh. ¹⁹ Lameh și-a luat două femei: numele uneia era Ada și numele celeilalte era Sela. ²⁰ Ada l-a născut pe Iabal; acesta a fost tatăl celor ce trăiesc în corturi, la turme. ²¹ Fratele lui se numea Iubal; acesta este tatăl tuturor celor ce cântă din fluiet și din țiteră. ²² Cât despre Sela, ea l-a născut pe Tubal-Cain, care a fost părintele celor ce lucrează arama și fierul. Iar sora lui Tubal-Cain era Noema.

²³ Lameh le-a zis femeilor sale:

„Ada și Sela, ascultați glasul meu;
femei ale lui Lameh, luați aminte la
cuvintele mele:

Am ucis un om pentru rana mea
și un tânăr pentru vânătaia mea.

²⁴ Dacă pentru Cain fi-va răzbunarea de
șapte ori,
pentru Lameh de șaptezeci de ori câte șapte”^g.

²⁵ Adam a cunoscut-o iarăși pe Eva, femeia sa; și ea, zămislind, a născut un fiu și i-a pus numele Set, pentru că și-a zis: „Datu-mi-a Dumnezeu un alt vlăstar în locul lui Abel, pe care l-a ucis Cain”.²⁶ Lui Set, de asemenea, i s'a născut un fiu și i-a pus numele Enos. De atunci au început oamenii să cheme numele Domnului Dumnezeu^h.

a) Joc de cuvinte între numele **Qayn** = Cain și verbul **qanah** = a dobândi, a câștiga, a obține. Jubilația femeii care, din serva bărbatului, se descoperă născătoare de om.

b) Text dificil, cu variante de traducere. Idee posibilă: Chiar dacă jertfa sa n'a fost primită, Cain ar putea fi acceptat de Dumnezeu în virtutea unor rațiuni care transcend jertfa în sine.

c) Despartindu-l de pământul însângerat, crima îl desparte pe om și de Dumnezeu; prin aceasta, el rămâne vulnerabil, total descoperit, fără nici o apărare. Arheologia biblică pare a recunoaște în Cain pe strămoșul Cheneilor (vezi 15, 19), trib nomad al Canaanului.

d) Literal: a ieși.

e) Localitate necunoscută, dar al cărei nume pare a sugera ideea de pribegie, rătăcire, viață nomadă.

f) În LXX transcris Gaidad.

g) Versetele 23-24 reprezintă textul unui poem străvechi, din vremea când în societatea primară se instituiseră vendeta sângeroasă: Lameh se laudă cu propria sa ferocitate spre a-și paraliza adversarii. Inserția poemului e o replică la versetele 13-15.

h) Altfel formulat: „De atunci au început oamenii să-L cheme pe Dumnezeu cu numele de Domnul”. E vorba de introducerea numelui divin **Iahvé** (din tetragrama YHWH) = „Domn”, pe lângă acela de **Elohim** = „Dumnezeu”; deci:

CAPITOLUL 5

Patriarhii de dinainte de potop.

¹ Aceasta este cartea neamului lui Adam^a. În ziua când l-a făcut Dumnezeu pe Adam, după chipul lui Dumnezeu l-a făcut. ² Bărbat și femeie i-a făcut; și i-a binecuvântat și i-a numit cu numele de „om” în ziua în care i-a făcut.

³ Adam a trăit două sute treizeci de ani și atunci i s'a născut un fiu după asemănarea sa și după chipul său^b și i-a pus numele Set. ⁴ Zilele pe care le-a trăit Adam după nașterea lui Set au fost șapte sute de ani; și i s'a născut fii și fiice. ⁵ Iar de toate, zilele vieții lui Adam au fost nouă sute treizeci de ani; și a murit.

⁶ Set a trăit două sute cinci ani și i s'a născut Enos. ⁷ După nașterea lui Enos, Set a mai trăit șapte sute șapte ani, și i s'a născut fii și fiice.

⁸ Iar de toate, zilele lui Set au fost nouă sute doisprezece ani; și a murit.

⁹ Enos a trăit o sută nouăzeci de ani și atunci i s'a născut Cainan. ¹⁰ După nașterea lui Cainan, Enos a mai trăit șapte sute cincisprezece ani și i s'a născut fii și fiice. ¹¹ Iar de toate, zilele lui Enos au fost nouă sute cinci ani; și a murit.

¹² Cainan a trăit o sută șaptezeci de ani și atunci i s'a născut Maleleil. ¹³ După nașterea lui Maleleil, Cainan a mai trăit șapte sute patruzeci de ani și i s'a născut fii și fiice. ¹⁴ Iar de toate, zilele lui Cainan au fost nouă sute zece ani; și a murit.

¹⁵ Maleleil a trăit o sută șazeci și cinci de ani și atunci i s'a născut Iared. ¹⁶ După nașterea lui Iared, Maleleil a mai trăit șapte sute treizeci

de ani și i s'a născut fii și fiice. ¹⁷ Iar de toate, zilele lui Maleleil au fost opt sute nouăzeci și cinci de ani; și a murit.

¹⁸ Iared a trăit o sută șazeci și doi de ani și atunci i s'a născut Enoh. ¹⁹ După nașterea lui Enoh, Iared a mai trăit opt sute de ani și i s'a născut fii și fiice. ²⁰ Iar de toate, zilele lui Iared au fost nouă sute șazeci și doi de ani; și a murit.

²¹ Enoh a trăit o sută șazeci și cinci de ani și atunci i s'a născut Matusalem. ²² Și după nașterea lui Matusalem a umblat Enoh cu Dumnezeu^c două sute de ani și i s'a născut fii și fiice. ²³ Iar de toate, zilele lui Enoh au fost trei sute șazeci și cinci de ani. ²⁴ Și a umblat Enoh cu Dumnezeu și nu s'a mai aflat, pentru că Dumnezeu îl strămutase^d.

²⁵ Matusalem a trăit o sută optzeci și șapte de ani și atunci i s'a născut Lameh. ²⁶ După nașterea lui Lameh, Matusalem a mai trăit șapte sute optzeci și doi de ani și i s'a născut fii și fiice. ²⁷ Iar de toate, zilele lui Matusalem au fost nouă sute șazeci și nouă de ani; și a murit.

²⁸ Lameh a trăit o sută optzeci și opt de ani și atunci i s'a născut un fiu ²⁹ și l-a numit cu numele de Noe, zicând: „Acesta ne va mângâia în osteneala noastră și'n durerea mâinilor noastre, ce vine din pământul pe care Domnul Dumnezeu l-a blestemat”. ³⁰ Și după nașterea lui Noe, Lameh a mai trăit cinci sute șazeci și cinci de ani și i s'a născut fii și fiice. ³¹ Iar de toate, zilele lui Lameh au fost șapte sute cincizeci și trei de ani; și a murit.

³² Noe era de cinci sute de ani când le-a dat naștere celor trei fii: Sem, Ham și Iafet.

Domnul Dumnezeu. Această tradiție îi plasează originea în generația contemporană cu nepotul lui Adam, în timp ce o alta îi atestă o apariție mult mai târzie, în vremea lui Moise (vezi Iș 3, 13-15). La obârșie, **Iahvé** era un nume propriu; din respect și teamă, Evreii preferau să-l rostească prin echivalentul „Domn”. În limbajul biblic, **numele divine** sunt folosite astfel: **Iahvé** = Domnul; **Elohim** = Dumnezeu; **Adonai** = Domnul; **Adonai Iahvé** = Domnul Dumnezeu; **Iahvé Elohim** = Domnul Dumnezeu; **Iahvé Sabaot** = Domnul Sabaot sau Domnul Atotțiitorul; **Šaddai** = Puternicul; **El-Olam** = Dumnezeu-Cel-Veșnic.

a) Varianta de text: „cartea neamului oamenilor”. Genealogiile aveau un rol important în viața triburilor semi-nomade, mai ales în exercitarea funcției preoțești. Cea de față vrea să acopere perioada dintre creație și potop și este, de fapt, o continuare a textului întrerupt la 2, 4a. După numeroși exegeți, cifrele din ea, de tradiție mesopotamică, sunt simbolice și umăresc, în principal, două idei: a) o perioadă foarte lungă

între două generații; b) longevitatea e o binecuvântare a lui Dumnezeu asupra oamenilor drepti, iar ea scade pe măsură ce răutatea și păcatul se instalează în lume (între 1000 și 600 de ani de la Adam la Noe, între 600 și 200 de la Noe la Avraam, între 200 și 100 între Avraam și Iosua Navi, pentru ca de la David încoace să devină „normală”).

b) Adam îi transmite întregului neam omenesc chipul pe care el însuși îl primise de la Dumnezeu (vezi 1, 27); „asemănarea” e psiho-somatică.

c) „A umbla cu Dumnezeu” = metaforă pentru omul care trăiește în intimitatea lui Dumnezeu, care-l este bineplăcut (vezi v. 24; de asemenea, 6, 9).

d) În varianta de text: „îl luase cu Sine”. Verbul **metatithemi** înseamnă nu numai a muta, a strămuta, a schimba locul, ci și a preface, a transforma (a trece ceva sau pe cineva dintr'o stare de existență în alta). De aci, exegeza asupra misterului în care Enoh a fost strămutat (fenomen care se va repeta cu profetul Ilie – vezi 4 Rg 2, 3-10 și notele aferente).

Eroii antediluvieni. Noe, singurul om drept. Vestirea potopului; corabia.

¹ Și a fost că după ce au început oamenii a se înmulți pe pământ și li s'au născut fiice, ² fiii lui Dumnezeu, văzând că fiicele oamenilor sunt frumoase, și-au luat dintre ele soții, care pe cine și-a ales.^a ³ Dar Domnul Dumnezeu a zis: „Duhul Meu nu va rămâne pururea în oamenii aceștia, pentru că ei sunt numai trup; așadar, zilele lor vor fi o sută douăzeci de ani!”⁴ În zilele acelea erau pe pământ uriași, și chiar după aceea, când fiii lui Dumnezeu au intrat la fiicele oamenilor și acestea le dăruiau fii: aceștia sunt uriașii din vechime, oamenii cei vestiți.

⁵ Dar Domnul Dumnezeu a văzut că răutatea oamenilor s'a mărit pe pământ și că toată închipuirea din gândul inimii lor era fără nctare numai spre rău. ⁶ Și S'a căit Dumnezeu că l-a făcut pe om pe pământ, și S'a mâhnit întru inima Sa. ⁷ Și a zis Domnul: „Șterge-voi de pe fața pământului pe omul pe care l-am făcut, de la om pân' la dobitoc și de la târătoare pân' la păsările cerului, căci Mă căiesc că le-am făcut”.⁸ Noe însă a aflat har în fața Domnului Dumnezeu.

⁹ Iată neamurile lui Noe: Noe era om drept și neprihănit între cei din neamul său; Noe umbla cu Dumnezeu.^b ¹⁰ Iar lui Noe i s'au născut trei fii: Sem, Ham și Iafet. ¹¹ Pământul însă se stricase în fața lui Dumnezeu și se umpluse pământul de silnicie.^c ¹² Și a căutat Domnul Dumnezeu spre pământ, și iată, era stricat; căci tot trupul^d își stricase calea sa pe pământ.

a) Versetele 1-4: text enigmatic; inserția unei străvechi tradiții pe care autorul Genezei nu și-a permis s'o omită. În limbajul biblic, „fii ai lui Dumnezeu” sunt oamenii superiori, evoluți, virtuoși, în timp ce „fii ai oamenilor” sunt cei inferiori, primitivi, instinctuali, păcătoși. Din unirea acestor două „specii” atât de diferite s'au născut „uriașii”, ca o culme a răutății de pe pământ, răutate pe care Domnul o va eradica prin potop.

b) Vezi nota de la 5, 22.

c) **adikia**: nedreptate, strămbătate, asupra, agresiune, violență, cruzimea celui puternic față de cel slab.

d) Literal: „toată carnea”, adică orice ființă vie, fie om, fie animal.

e) Ebraicul **gofer** (transpus ca atare de primele traduceri engleze) indică o esență de lemn necunoscută nouă.

¹³ Și Domnul Dumnezeu a zis către Noe: „Sosit-a înaintea feței Mele sfârșitul a tot omul, căci din pricina lor s'a umplut pământul de silnicie; și iată, Eu îi voi pierde, pe ei și pământul. ¹⁴ Ca urmare, tu fă-ți o corabie de lemn din cel tare^e. În corabie fă încăperi^f, iar pe dinlăuntru și pe dinafară smolește-o cu smoală. ¹⁵ Și iată cum să faci corabia: lungimea corăbiei să fie de trei sute de coți^g, lățimea ei de cincizeci de coți, iar înălțimea de treizeci de coți. ¹⁶ Corăbiei să-i faci acoperiș pe care-l vei încheia la un cot deasupra^h; iar ușa corăbiei să i-o faci într'o latură; și vei face o punte jos, una în rândul doi și alta în cel de al treileaⁱ.”

¹⁷ Și iată, Eu voi aduce asupra pământului potopul – apele –, ca să pierd de sub cer tot trupul care are'n el suflare de viață; și tot ce este pe pământ va muri. ¹⁸ Dar cu tine voi statornici legământul Meu: tu vei intra în corabie, tu și împreună cu tine fiii tăi și femeia ta și femeile fiilor tăi. ¹⁹ Și din toate dobitoacele, din toate târătoarele, din toate fiarele și din tot trupul tu vei aduce'n corabie două câte două, ca să le ții în viață împreună cu tine; ele vor fi parte bărbătească și parte femeiască. ²⁰ Din tot soiul de păsări zburătoare după fel și din tot soiul de dobitoace după fel și din tot soiul de târătoare după fel, două câte două din toate să vină la tine, parte bărbătească și parte femeiască, pentru că împreună cu tine să le ții în viață. ²¹ Iar tu ia cu tine din toate bucatele ce se mănâncă și fă-ți acolo strânsură; ele vă vor fi vouă de mâncare, ție și lor”. ²² Și a făcut Noe totul după cum îi poruncise Domnul Dumnezeu; așa a făcut.

Septuaginta îl traduce prin termenul general **tetrágonos**, ceea ce indică un lemn de esență tare. Echivalentele moderne mai specifice: „salcâm”, „chiparos”, „rășinoase” sunt fie total inadecvate, fie aproximative.

f) Literal: cuiburi.

g) Un cot: aproximativ 0,45 m.

h) Text dificil, înțeles neclar. Ideea ar fi: un acoperiș ușor înclinat, a cărui coamă nu va depăși în înălțime un cot de la streșină. Altă traducere: „o fereastră la un cot de la acoperiș”. Oricum, corabia (arca) lui Noe nu are nimic în comun cu structura și formele corăbiei clasice. Septuaginta o desemnează prin substantivul **kivotós** = ladă cu capac, cu făr.

i) Așadar, spațiul cel mare împărțit în trei etaje.

j) În înțelesul: câte două din fiecare specie.

¹ Și Domnul Dumnezeu i-a zis lui Noe: „Întră în corabie, tu și toată casa ta^a, căci pe tine te-am văzut că ești drept înaintea Mea în neamul^b acesta.

² Din toate animalele curate vei lua cu tine câte șapte perechi, parte bărbătească și parte femeiască, iar din animalele necurate câte o pereche, parte bărbătească și parte femeiască. ³ De asemenea, din păsările cerului cele curate să iei câte șapte perechi, parte bărbătească și parte femeiască, iar din toate păsările cele necurate, câte o pereche, parte bărbătească și parte femeiască, ca să le păstrezi lor soiul pe fața ntregului pământ. ⁴ Căci încă șapte zile, și Eu voi face să plouă pe pământ timp de patruzeci de zile și patruzeci de nopți și voi pierde de pe fața pământului toate ființele pe care le-am făcut”. ⁵ Și a făcut Noe toate câte i-a poruncit Domnul Dumnezeu.

⁶ Iar Noe era de șase sute de ani când a venit potopul – apele – asupra pământului.

⁷ Și Noe și fiii săi și femeia sa și femeile fiilor săi au intrat în corabie ca să scape de apele potopului. ⁸ Și din păsările curate și din păsările necurate și din dobitoacele curate și din dobitoacele necurate și din fiare și din toate cele ce se târăsc pe pământ, ⁹ parte bărbătească și parte femeiască, două câte două au intrat cu Noe în corabie, așa cum Dumnezeu îi poruncise lui. ¹⁰ Și a fost că după cele șapte zile au venit apele potopului asupra pământului.

¹¹ În anul șase sute al vieții lui Noe, în luna a doua, în ziua a douăzeci și șaptea a lunii, în chiar ziua aceea s’au desfăcut toate izvoarele adâncului celui mare^c și jgheburile^d cerului s’au deschis; ¹² și a plouat pe pământ timp de patruzeci de zile și patruzeci de nopți.

¹³ În chiar ziua aceea a intrat Noe în corabie, precum și Sem, Ham și Iafet, fiii lui Noe, femeia lui Noe și cele trei femei ale fiilor săi. ¹⁴ Și toate fiarele după fel și toate dobitoacele după fel și toate târătoarele ce se târăsc pe pământ

după fel și toate înaripatele după fel¹⁵ au intrat la Noe în corabie, două câte două din tot trupul care are n el suflare de viață. ¹⁶ Și cele ce-au intrat – o parte bărbătească și-o parte femeiască din tot trupul – au intrat precum îi poruncise Dumnezeu lui Noe. Și Domnul Dumnezeu i-a închis corabia pe dinafară.

¹⁷ Și a fost potopul pe pământ timp de patruzeci de zile și patruzeci de nopți; și apele au crescut și au ridicat corabia și ea s’a înălțat deasupra pământului. ¹⁸ Și s’au înstăpânit apele și-au tot crescut pe pământ; și corabia se purta pe deasupra apelor. ¹⁹ Și-atât de mult s’au înstăpânit apele pe pământ, încât toți munții cei înalți care erau sub cer s’au acoperit; ²⁰ cu cincisprezece coți s’a ridicat apa deasupra-le și toți munții cei înalți s’au acoperit. ²¹ Și a murit tot trupul ce se mișca pe pământ: păsările, dobitoacele, fiarele, toate vietățile ce mișună pe pământ, și toți oamenii; ²² toate cele ce aveau în nări suflare de viață, toate cele ce erau pe pământ uscat, toate au murit. ²³ Și s’a stins toată ființa ce se afla pe fața ntregului pământ, de la om până la dobitoc și până la târătoare și până la păsările cerului, toate s’au stins de pe pământ; și n’a rămas decât Noe și ce era cu el în corabie. ²⁴ Iar apa a tot crescut pe pământ vreme de o sută cincizeci de zile.

CAPITOLUL 8

Încetarea potopului. Noe iese din corabie și-I aduce jertfă lui Dumnezeu.

¹ Și Dumnezeu Și-a adus aminte de Noe și de toate fiarele și de toate dobitoacele și de toate păsările și de toate vietățile mișcătoare câte erau cu el în corabie; și a adus Dumnezeu vânt pe pământ și apele s’au potolit; ² izvoarele adâncului și jgheburile cerului s’au închis și ploaia din cer a încetat. ³ Și apa scădea treptat de pe pământ și după o sută cincizeci de zile apele s’au micșorat. ⁴ Iar în luna a șaptea, în ziua a douăzeci și șaptea a lunii, corabia s’a odihnit

a) Casa ta: familia ta.

b) Neamul: generația.

c) Adâncul: genunea (abisul) din 1, 2. E vorba de apele subterane care tâșnesc din adâncuri în întâmpinarea celor ce se prăvălesc din cer. Totul sugerează refacerea hăului

primordial; dacă la nceput Dumnezeu despărțise apele de ape, acum ele se împreunează din nou, clocotind.

d) Textual: cataractele. Imaginea este aceea a morarului care deschide scocul pentru ca apa acestuia să se prăvălească n cupele roții.

pe muntele Ararat^a.⁵ Iar apele au tot scăzut până în luna a zecea; iar în cea dintâi zi a lunii a zecea s'au arătat vârfulurile munților.

⁶ Și a fost că după patruzeci de zile a deschis Noe fereastra corăbiei pe care o făcuse^b ⁷ și a trimis corbul să vadă dacă apele au scăzut. Și ieșind acesta, nu s'a mai întors până ce apele-au secat pe pământ.⁸ Și după el a trimis porumbelul ca să vadă dacă apele au scăzut de deasupra feței pământului.⁹ Dar porumbelul, negăsind loc de odihnă pentru picioarele sale, s'a întors la el în corabie; căci încă era apă pe toată fața pământului. Și [Noe] a întins mâna și l-a apucat și l-a băgat la el în corabie.¹⁰ Și așteptând încă alte șapte zile, din nou a trimis porumbelul din corabie.¹¹ Și porumbelul s'a întors la el spre seară; și iată, avea în cioc o ramură verde de măslin. Atunci a cunoscut Noe că apele se scurseseră de pe fața pământului.¹² Și încă alte șapte zile așteptând, din nou i-a dat drumul porumbelului; dar acesta nu s'a mai întors la el.

¹³ Și a fost că în anul șase sute unu al vieții lui Noe, în prima zi a lunii întâi, secând apa de pe pământ, a ridicat Noe acoperișul corăbiei și a privit: și iată că apa secase de pe fața pământului.

¹⁴ Iar în luna a doua, în douăzeci și șapte ale lunii, pământul era uscat.

¹⁵ Și Domnul Dumnezeu i-a grăit lui Noe, zicând: ¹⁶ „Jeși din corabie, tu și împreună cu tine femeia ta, fiii tăi și femeile fiilor tăi; ¹⁷ și toate fiarele care sunt cu tine, și tot trupul: de la păsări și pân' la dobitoace și toate târătoarele ce se mișcă pe pământ scoate-le împreună cu tine; creșteți și înmulțiți-vă pe pământ^c!” ¹⁸ Și a ieșit Noe, precum și femeia sa și fiii săi și femeile fiilor săi; ¹⁹ și toate fiarele, toate dobitoacele, toate păsările și toate târătoarele care se mișcă pe pământ, după felul lor, au ieșit din corabie.

²⁰ Și Noe I-a zidit Domnului un jertfelnic^d; și a luat din toate animalele cele curate și din toate păsările cele curate și le-a adus ardere-de-tot^e pe jertfelnic. ²¹ Și Domnul Dumnezeu a mirosit bună mireasmă și a zis Domnul Dumnezeu în inima Sa: „De-acum nu voi mai blestema pământul din pricina faptelor omului, căci închipuirea inimii omului se pleacă spre rău încă din tinerețea lui; și nici nu voi mai pierde toate făpturile vii așa cum am făcut. ²² De-acum, câte zile va avea pământul, semănat și secerat, frig și căldură, vară și iarnă, ziuă și noapte nu vor mai înceta!”

CAPITOLUL 9

Rânduială nouă pe pământ. Legământul lui Dumnezeu cu Noe. Noe și fiii săi.

¹ Și i-a binecuvântat Dumnezeu pe Noe și pe fiii săi și le-a zis: „Creșteți și înmulțiți-vă și umpleți pământul și stăpâniți-l!” ² Groaza și frica de voi fie peste toate fiarele pământului, peste toate păsările cerului, peste tot ce se mișcă pe pământ și peste toți peștii mării; pe mâna voastră le-am dat. ³ Tot ce se mișcă și tot ce trăiește fie-vă spre hrană; așa cum iarba verde, pe toate vi le-am dat. ⁴ Numai carne cu viața ei – sângele – să nu mâncați. ⁵ Cât despre viața voastră – sângele –, pentru ea voi cere socoteală^f de la toată fiara; și de la fratele omului voi cere socoteală pentru viața omului^g.

⁶ Cel ce va vărsa sânge de om, de către om îi va fi sângele vărsat, căci după chipul lui Dumnezeu l-a făcut Dumnezeu pe om^h.

⁷ Voi însă creșteți și înmulțiți-vă și umpleți pământul și stăpâniți-l!”

⁸ Și i-a grăit Dumnezeu lui Noe și fiilor săi care erau cu el, zicând: ⁹ „Iată, Eu închei legământulⁱ Meu cu voi, cu urmașii voștri de după

a) Literal: pe muntii Ararat. Lanț muntos în Armenia de astăzi, la sud de Caucaz.

b) Vezi nota de la 6, 16, în legătură cu varianta de traducere a aceluia verset.

c) Textul LXX reia expresia din 1, 28, ceea ce sugerează o naștere din nou a lumii, ceea ce fiind solidară cu omul atât în cadere cât și în mântuire.

d) Altar făcut din pietre așezate unele peste altele.

e) Ardere-de-tot (holocaust): jertfă în care animalul sacrificat era în întregime mistuit de focul de pe altar. Ofrandă totală, din care jertfitorul nu-și reține nici o parte.

f) Literal: o voi cere din mâna...

g) Altfel formulat: fiecărui om îi voi cere socoteală pentru viața (sângele) fratelui său.

h) Viața îi aparține lui Dumnezeu, căci El i-a dat-o fiecărui. A atenta la viața omului înseamnă a atenta la însuși chipul lui Dumnezeu.

i) Legământ: alianță, învoială, acord, făgăduință, testament. Legământul lui Dumnezeu cu Noe va fi urmat de acela cu Avraam (capitolele 15 și 17) și de acela cu poporul lui Israel (Iș 24).

voi¹⁰ și cu toate ființele vii care sunt cu voi: cu păsările, cu dobitoacele și cu toate fiarele pământului care sunt cu voi, cu toate câte au ieșit din corabie;¹¹ cu voi închei acest legământ: nici un trup nu va mai pieri de apele potopului și nici un potop nu va mai fi să pustiască pământul”.

¹² Și a zis Domnul Dumnezeu către Noe: „Iată semnul legământului pe care Eu îl fac cu voi și cu toată ființa vie care este cu voi, din neam în neam și de-a pururi: ¹³ curcubeul Meu îl așez în nor, ca să fie el semn al legământului dintre Mine și pământ. ¹⁴ Și fi-va că ori de câte ori voi aduna nor deasupra pământului și curcubeul Meu se va arăta în nor, ¹⁵ Îmi voi aduce aminte de legământul Meu pe care l-am încheiat cu voi și cu toată ființa vie a oricărui trup, și apele nu vor mai deveni potop ca să nimicească tot trupul. ¹⁶ Fi-va curcubeul Meu în nor și Eu îl voi vedea și-Mi voi aduce aminte de legământul veșnic dintre Mine și toată ființa vie din tot trupul care este pe pământ!”

¹⁷ Și a zis Dumnezeu lui Noe: „Acesta este semnul legământului pe care Eu l-am încheiat între Mine și tot trupul care este pe pământ.”

¹⁸ Iar fiii lui Noe care au ieșit din corabie erau Sem, Ham și Iafet. Iar Ham era tatăl lui Canaan. ¹⁹ Aceștia sunt cei trei fii ai lui Noe; din ei s’au răspândit [oamenii] pe ’ntregul pământ.

²⁰ Noe a prins a fi lucrător de pământ și a sădit vie. ²¹ Și a băut vin și s’a îmbătat și s’a dezvelit în cortul său. ²² Iar Ham, tatăl lui Canaan, a văzut goliciunea tatălui său și, ieșind afară, le-a spus celor doi frați ai săi. ²³ Dar Sem și Iafet au luat o haină, și-au pus-o amândoi pe umeri și, mergând cu spatele ’nainte, au acoperit goliciunea tatălui lor; cum ei își aveau fețele întoarse înapoi, n’au văzut goliciunea tatălui lor. ²⁴ Când Noe s’a trezit din vin, a înțeles ce-i făcuse fiul său cel mai tânăr, ²⁵ și a zis: „Blestemat să fie Canaan! Robul robilor le va fi el fraților săi!” ²⁶ Și a zis: „Binecuvântat să fie Domnul, Dumnezeul lui Sem, iar Canaan să

fie robul său; ²⁷ să-l înmulțească^a Dumnezeu pe Iafet și să locuiască’n corturile lui Sem, iar Canaan să le fie slugă”.

²⁸ După potop, Noe a mai trăit trei sute cincizeci de ani. ²⁹ Iar de toate, zilele lui Noe au fost nouă sute cincizeci de ani; și a murit.

CAPITOLUL 10

Obârșia neamurilor răspândite pe pământ.

¹ Iată-i pe urmașii fiilor lui Noe: Sem, Ham și Iafet, cărora li s’au născut fii după potop.

² Fiii lui Iafet: Gomer, Magog, Madai, Iavan, Tubal, Meșec și Tiras. ³ Fiii lui Gomer: Așchenaz, Rifat și Togarma. ⁴ Fiii lui Iavan: Elișa și Tarșiș, Chitim și Dodanim. ⁵ Din aceștia s’au desprins insulele neamurilor în pământul lor^b, fiecare după limba sa în triburile și’n națiile lor.

⁶ Fiii lui Ham: Cuș, Mițraim, Put și Canaan. ⁷ Fiii lui Cuș: Seba, Havila, Sabta, Rama și Sabteca. Fiii lui Rama: Șeba și Dedan.

⁸ Cuș i-a dat naștere și lui Nimrod; acesta, cel dintâi, a fost puternic pe pământ. ⁹ El a fost vânător puternic în fața Domnului Dumnezeu^c; de aceea se spune: „Vânător puternic ca Nimrod în fața Domnului Dumnezeu”. ¹⁰ Începutul împărăției lui au fost Babilonul, Ereh, Acad și Calne din ținutul Șinear. ¹¹ Din pământul acela a trecut în Asur și a zidit Ninive, cetatea Rehobot-Ir, Calah ¹² – și Resen, între Ninive și Calah –; aceasta e cetatea cea mare^d.

¹³ Din Mițraim s’au născut Ludiții, Anamiții, Lehabitii, Naftuhiții, ¹⁴ Patrusiții, Casluhiții – din care au ieșit Filistenii – și Caftoriții.

¹⁵ Din Canaan s’au născut: Sidon, întâiul-său-născut, apoi Heteul ¹⁶ și Iebuseul, Amoreul, Ghergheseul, ¹⁷ Heveul, Archeul, Sineul, ¹⁸ Arvadeul, Țemareul și Hamateul; apoi s’au răspândit neamurile canaaneene. ¹⁹ Și ținuturile Canaaneenilor se întindeau de la Sidon spre Gherara până la Gaza, iar spre Sodoma, Gomora, Adma și Țeboim până la Lașa.

a) Literal: să-i lărgească (neamul). În ebraică, joc de cuvinte între **yefet** = Iafet și **yafte** = a lărgi. Binecuvântarea implică nu numai creșterea în număr a urmașilor lui Iafet, ci și extinderea lor pe teritorii vaste.

b) După unii comentatori, ramurile care au migrat spre vest și au populat insulele și țărmurile Mediteranei. Fraza însă sugerează și metafora unui pământ plutitor din care se

desprind plauri (vezi 10, 32). Ideea unității primordiale a speciei umane.

c) În socotința lui Dumnezeu, Cel ce-i atestă faima.

d) Se crede că această mențiune se referă la Ninive. Totuși, Calah a fost capitala Asiriei în secolele 12-9 î. H. Actuala localitate Nimrud, aproape de confluența Tigrului cu Zabul Superior.